

УДК 371.3-057.87:002

Майя Синиця

Житомирський державний університет імені Івана Франка

ВПРОВАДЖЕННЯ МУЛЬТИМЕДІА ТА МЕДІАОСВІТИ В ПОЛЬЩІ ТА УКРАЇНІ

У статті аналізуються основні напрями впровадження мультимедіа- та медіаосвіти в Польщі та Україні (1992-2012 роки). Охарактеризовано сутність поняття медіаосвіта. Розкривається питання становлення та розвитку медіаосвіти як важливої складової розвитку інформаційного суспільства. Розглядаються перспективи розвитку мультимедійної освіти та проблеми медіакультури й медіаосвіти.

Стрімкий розвиток електронних технологій, упровадження інтерактивних систем комунікації, широке використання мультимедійних технологій забезпечило вторгнення в суспільство недоступного раніше потоку аудіовізуальної інформації від масової теле-, кіно- та іншої відеопродукції до електронних мереж Інтернет. Усе це спричинило помітні трансформації у сфері формування культури особистості, свідомості, ціннісних систем, мислення, сприйняття оточуючого світу людини, яка майже з перших хвилин свідомого життя опиняється в епіцентрі медіаполя. З огляду на це, мультимедіа потужно й суперечливо впливає на освіту молодого покоління, часто перетворюючись на провідний чинник його соціалізації. До цього додаються вседозволеність інформаційного ринку, засилля низькопробної медіапродукції, низькоморальних ідеологій та цінностей, що спричинює зниження в суспільстві імунітету до соціально шкідливих інформаційних впливів. Відтак постає гостра потреба в розвитку медіаосвіти, одне з головних завдань якої полягає в запобіганні вразливості людини до медіанасильства і медіаманіпуляцій, втечі від реальності в лабіринти віртуального світу, поширенню медіазалежностей. У багатьох країнах медіаосвіта функціонує як система загальноосвітньої підготовки молоді та невід'ємна частина масових інформаційних процесів. Вона є атрибутом глобалізаційних перетворень, чинником конкурентоспроможності економіки, нерозривно пов'язана з розвитком демократії в умовах інформаційного суспільства [1].

Основне призначення вищих навчальних закладів полягає в наданні знань, залученні молоді до культурних, етичних, інтелектуальних, духовних цінностей, підготовці особистості до вмілого і безпечного користування сучасними мультимедійними засобами.

Уміле використання сучасної медіатехніки набуває в наші дні загальнодержавного значення, і одне з найважливіших завдань вищої школи – озброювати викладачів знаннями і навичками застосування

© Майя Синиця, 2013

мультимедійних технологій для підвищення ефективності навчання. Оскільки мультимедійні технології підвищують рівень навчальної діяльності студентів, полегшують управління навчальним процесом, відкривають нові, ще не достатньо досліджені можливості вдосконалення навчальної діяльності.

Проблема впровадження мультимедійних технологій у навчальний процес актуалізується необхідністю розвитку медіаосвіти, яка сприятиме підвищенню продуктивності навчання, пізнавального інтересу учнів до навчання. Основною постаттю в цьому процесі є педагог, тому вдосконалення впровадження мультимедійних технологій та медійних засобів у навчальний процес є одним із пріоритетних напрямків розвитку вищої освіти. Дослідження даної проблеми дозволить з'ясувати психолого-педагогічні основи впровадження мультимедійних технологій у навчальний процес, підвищити загальний рівень медіакультури суспільства [2].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Одним із базових умінь, викликаних потребами сучасного інформаційного суспільства, є володіння комп'ютерною технікою та уміння орієнтуватися в медіапросторі. Сучасна педагогіка, розв'язуючи завдання масового використання мультимедійних технологій, можливостей Internet, комп'ютерних телекомунікацій у загальній, професійній і вищій освіті поступово прийшла до розвитку медіаосвіти. Під час розв'язання завдань, пов'язаних із використанням мультимедійних та медіатехнологій, перед педагогами постала необхідність у чіткому окресленні їх ролі в навчанні, розкритті їх потенціалу та впливу на освітній процес.

Успішному впровадженню медіа- та мультимедійних технологій сприяє установлення раціональних педагогічно обґрунтованих меж застосування мультимедійних засобів навчання на всіх етапах одержання й засвоєння знань суб'єктами навчання. Включаючись у навчальний процес, мультимедійні технології впливають на діяльність суб'єктів навчання, на організацію навчальної діяльності, надаючи педагогу нового статусу (організатора, помічника) в навчанні.

Проблеми медіа- та мультимедійної освіти розглядалися у роботах західних вчених (Д. Бекінгема, К. Ворснопа, Л. Мастермана, А. Хоттмана та ін.), російських (О. Бондаренко, В. Гури, І. Жилавської, І. Фатєєвої, О. Федорова, О. Шарікова та ін.) та вітчизняних дослідників (Н. Габор, Л. Найдьонові, Г. Онкович, Б. Потятиник та ін.). Роботи К. Безелгет, В. Робака, Е. Харта, Р. Хобс, І. Чемерис присвячено дослідженню історії медіа-освіти у різних країнах.

Технології створення й використання мультимедійних навчальних програмних засобів в освіті, їхня інформаційна (змістова) і програмна складові розглядаються в роботах А. Ашерова, О. Башмакова,

О. Бісікало, В. Бикова, Р. Гуревича, М. Жалдака, Ю. Жука, І. Захарової, В. Ільїна, М. Кадемії, В. Кухаренка, Г. Можаєвої, Л. Коношевського, Є. Полат, І. Роберт, С. Сисоєвої та інших [3].

Мета статті полягає у порівнянні процесу впровадження медійної світи та мультимедійних технологій в Україні та Польщі.

У 1960-х роках у провідних країнах-лідерах (Канада, Австралія, Франція, США та ін.) у педагогічній науці сформувався специфічний напрям у педагогіці – "медіаосвіта" (media education). Який був спрямований на освоєння мови засобів масової інформації, розвиток умінь аналізувати медіатексти, а отже, на формування навичок з адаптації в світі медіакультури. Інтенсивному розвитку медіаосвіти в багатьох країнах сприяла експансія американських засобів масової комунікації: багато медіапедагогів намагалися і намагаються розвивати так зване "критичне мислення" учнів, щоб допомогти їм протистояти впливу заокеанської масової культури.

Медіаосвіта – це комплекс спеціальних знань і методів підготовки до сприйняття інформації, що виробляється як регіональними, так і міждержавними засобами масової комунікації. У світі останнім часом утверджується досить широке розуміння медіаосвіти: як певного компонента шкільного чи вишівського навчання; як довгострокової суспільно-просвітительської діяльності, що охоплює дітей і дорослих; як постійний розвиток і самовдосконалення особистості в суспільстві.

Отже, медіаосвіта – це, з одного боку, оволодіння сучасними комунікативними технологіями, а з другого – формування більш відповідального ставлення до використання цих технологій.

У медійній освіті часто вживається як аналог терміна "засоби масової комунікації" (друк, фотографія, радіо, кінематограф, телебачення, відео, мультимедійні комп'ютерні системи, включаючи Інтернет) поняття "мультимедіа", (від англ. multi – багато і від лат. media – носій, засіб, середовище, посередник).

Мультимедіа (multimedia) – системи, що підтримують інтерактивне використання тексту, аудіо, нерухомих зображень, відео та графіки. Кожний з перерахованих елементів повинен спочатку бути певним чином перетворений з аналогового формату в цифровий, перш ніж він буде використаний у комп'ютерних програмах. Таким чином, відмінною рисою мультимедіа є конвергенція різних систем [4]. В освіті мультимедіа використовується для створення комп'ютерних навчальних курсів (E-learning, Логос, The ukrainian Online Writing Lab) і довідників, таких, як енциклопедії та збірники.

Розвиток медійної освіти в Польщі та Україні до початку 1990-х років стикався з великими труднощами [5: 35]. Проте, як і в Радянському Союзі, в Польській народній республіці в 1960-х – 1980-х

медіаосвіта, хоч і під ідеологічним контролем, розвивалася у вигляді факультативів, гуртків, кіноклубів, любительських кіно/фотостудій, шкільної і внз- преси і тому подібне [6: 31.]. При цьому панували два педагогічні підходи – практичний (з опорою на навчання створенню медіатекстів – на матеріалі преси, радіо, фотографії, кіно, телебачення) і естетичний (з опорою на сприйняття і аналіз художніх мультимедіа).

Процес широкого розповсюдження персональних комп'ютерів почався у тодішньому СРСР на початку 80-х років. Однак виявилось, що для впровадження комп'ютерів у навчання потрібно подолати низку перешкод, насамперед: непідготовленість викладачів до програмування та обслуговування комп'ютерного обладнання; недостатня кількість комп'ютерної техніки, відсутність досконалих комп'ютерних дидактичних програм тощо. Окрім того, після першої хвилі масового інтересу до використання комп'ютерів у навчальному процесі (80-90рр. ХХ ст.) настав певний регрес, пов'язаний із вичерпанням доступних на той момент можливостей їхнього застосування.

Основною причиною падіння популярності було те, що комп'ютерні навчальні системи використовували єдину форму подання інформації – текстову. І, незважаючи на високу інформативність, корисність та практичну цінність навчально-наукових (дидактичних) текстів, заняття з використання таких програм проводилися за типовим сценарієм [7].

У 90-х роках медійна освіта в Польщі отримала друге дихання. Польські педагоги стали активно впроваджувати зарубіжний, передусім, європейський досвід. У 1996 році було створено Польське об'єднання "Технології і освітні медіа". З 1996 по 2003 рік щокварталу виходив у світ журнал "Медіаосвіта". Медіаосвітній рух (як у університетах, так і в школах) охоплював такі польські міста, як Варшава, Гданськ, Катовіце, Люблін, Познань, Торунь та ін.

З 1998 року мультимедійні технології в Польщі стали широко використовуватися у процесі викладання гуманітарних дисциплін, збільшився спектр мультимедійних програм, мультимедійних навчальних посібників, програм для тестового контролю, з'явилися автономні медіаосвітні та мультимедійні предмети/курси [5: 37].

Перша половина 1990-х років в Україні не дала можливості сконцентруватися на медійному напрямі педагогіки, оскільки з набуттям незалежності державу охопили потужні політичні та соціальні потрясіння. Хоча окремі заходи (конференції, фестивалі) проводилися Асоціацією кіноосвіти і медіапедагогіки України, яку з 1998 року очолила професор Київського національного університету театру, кіно і телебачення О.С. Мусієнко.

Складний етап становлення української державності відобразився на освітньому контексті, зокрема на розвитку медіаосвіти, якій (на

загальному тлі численних проблем) на офіційному рівні не надавалося вагомого значення.

На початку XXI століття в Україні набули розвитку ідеї про комплексний розвиток медійної освіти, що включали відповідну підготовку педагогів, залучення до медіаосвітнього процесу громадських організацій, бібліотек і місцевих органів влади. В Україні було прийнято Національну доктрину розвитку освіти, що базувалася на широкому спектрі впровадження інноваційних педагогічних мультимедійних технологій, спрямованих на оновлення змісту, форм і методів навчання, на формування системи знань школярів у будь-якій галузі як засобу розуміння й пізнання ними світу, що потребує ефективної підготовки та підвищення кваліфікації педагогічних працівників.

У той же час вступ Польщі до Європейського Союзу дав можливість польським вченим детальніше досліджувати проблему мультимедіа- та медійної освіти на основі утвердженої Резолюції Європейського парламенту про введення обов'язкової медіаосвіти для школярів і учителів. У зв'язку з цим стали висловлюватися думки, що мультимедіа- та медіаосвіта повинні розвиватися на постійній основі і охоплювати не лише дошкільників, школярів, студентів, але і учителів, батьків, дорослих, пенсіонерів [8].

Як наслідок, зросла потреба у висококваліфікованих фахівцях, які володіють сучасною мультимедійною технікою та мають високий рівень інформаційної культури. Тому оволодіння знаннями та вміннями використовувати інформаційно-комунікаційні технології навчання стало важливою складовою професійної підготовки майбутніх учителів. Зважаючи на це, органами влади України було розроблено цілеспрямовану державну політику з формування інформаційно-технологічного суспільства, що отримала відображення в Державній програмі "Учитель" (2002 р.) і Законах України "Про національну програму інформатизації" (1998 р.), "Про освіту" (1991 р.) та "Про вищу освіту" (2002 р.).

Важливою складовою модернізації мультимедіа та медіаосвіти в Україні стало прийняття Концепції впровадження медіаосвіти 2010 року, головною метою якої стало сприяння розбудові в Україні ефективної системи мультимедійної освіти заради забезпечення всебічної підготовки дітей і молоді до безпечної та ефективної взаємодії із сучасною системою медіа, формування у них медіаобізнаності, медіаграмотності і медіакомпетентності відповідно до їхніх вікових та індивідуальних особливостей.

Сьогодні медіаосвіта не є обов'язковою як на теренах України, так і в Польщі (за винятком спеціалізованих вишів, шкіл і факультетів, орієнтованих на підготовку професіоналів у сфері медіа).

Висновки. Порівняння процесу впровадження мультимедіа та медіаосвіти в Україні та Польщі дає можливість виокремити спільні труднощі розвитку медіаутворення, які пов'язані:

– з недостатньою кількістю цілеспрямовано підготовлених медіапедагогів;

– з інертністю керівництва ряду внз, шкіл, інших навчальних установ, що не поспішають робити конкретні кроки для впровадження медіаосвітніх курсів;

– з недостатнім числом сучасних медіаосвітніх підручників і навчальних посібників для аудиторії різного віку і рівнів навчання.

М. Джевецькі вважає, що медіаосвіта не вводиться в Польщі як універсальний і обов'язковий предмет в школах через те, що медіапедагоги не змогли переконати керівництво органів освіти і громадськість в необхідності цієї акції, а також через відсутність підтримки з боку влади. А можливо, хтось боїться появи активних громадян і вимогливих, які вже не будуть схильними до медійних маніпуляцій [5: 9]. Для порівняння – ще п'ять років тому Україна істотно відставала від Польщі за рівнем впровадження масової мультимедіа та медіаосвіти в школах. Сьогодні, за рахунок активної державної підтримки медіаосвіта впроваджена в 87 українських школах.

Отже, використання можливостей медійних та мультимедійних технологій відкриває можливості для оновлення змісту навчання і методів викладання; розширює доступ до загальної та професійної освіти; якісно змінює роль вчителя у навчальному процесі (він веде з учнем/учнями постійний діалог, який перетворює інформацію на знання та розуміння, створює разом з учнем на ґрунті сучасних технологій відповідне навчальне середовище й існує в ньому, впливаючи на його розвиток і збагачення).

Актуальність проблеми впровадження медіаосвіти та мультимедійних технологій в освітню сферу спонукає до з'ясування педагогічних умов застосування мультимедійних засобів у професійній підготовці майбутніх учителів та формування у них готовності до застосування медіатехнологій у професійній діяльності.

Список використаних джерел та літератури:

1. Концепція впровадження медіа-освіти в Україні – Режим доступу: http://www.ispp.org.ua/news_44.htm
2. А.Ю. Рябуха Упровадження мультимедійних технологій у навчальний процес як психолого-педагогічна проблема – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Sitimn/2010_25/uprovadjennya%20myltumediunux%20texnologiu.pdf
3. Кірей К. О. Формування професійних знань майбутніх фахівців економічного профілю засобами мультимедіа : автореф. дис. на

- здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 "Теорія та методика професійної освіти" / Катерина Олександрівна Кірей. – Вінниця, 2008. – 20 с.
4. Електронний словник. Режим доступу: <http://www.osvita.org.ua/distance/glossary/>
 5. Drzewiecki, P. (2010). Media aktywni: Dlaczego i jak uczyć edukacji medialnej? Otwock – Warszawa, 188 p.
 6. Koblewska, J. Funkcje telewizji w systemach oświaty. Kino. 1980. N 171.
 7. Бахтіярова Х. Ш., Радченко М. І. Мультимедійні технології у навчальному процесі як фактор підвищення мотивації учіння студентів – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/domtp/2010_5/Bahtijar.pdf
 8. Резолюція Європейського парламенту про введення обов'язкової медіаосвіти для школярів і учителів країн Європейського Союзу. 2008. – Режим доступу: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P6-TA-2008-0598+0+DOC+XML+V0//EN>
 9. Тенденции развития светского и теологического медиаобразования в России и за рубежом / А. В. Федоров, А. В. Онкович, А. А. Левицкая / под ред. проф. А. В. Федорова. – Таганрог: Изд-во Таганрог. гос. пед. ин-та имени А. П. Чехова, 2013. – 308 с. – Режим доступу: http://psyfactor.org/t/Book_2013_Fedorov_Onkovich.pdf

Sinica Maja. Wdrożenie multimediami edukacji medialnej w Polsce i Ukrainie

W artykule zostały przeanalizowane główne kierunki wdrożenia multimediami i edukacji medialnej w Polsce i Ukrainie (1992-2012 r.). Scharakteryzowano istotę pojęcia edukacji medialnej. Rozpatrzono kwestię powstawania i rozwoju edukacji medialnej jako ważnego składnika rozwoju społeczeństwa informacyjnego. Przedstawiono perspektywy edukacji multimedialnej i problemy kultury i edukacji medialnych.

Synysia Maia. The Introduction of Multimedia and Media Education in Poland and Ukraine

The article analyzes the main areas of implementation of multimedia and media education in Poland and Ukraine (1992-2012 years). This article deals with the concept of the media education and the problem of formation and development of media education as an important part of information society development. The prospects of multimedia education development and the problems of media culture and media education are also under investigation.